

مذکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز یکشنبه ۵ مهر ماه ۱۳۲۱

فهرست مطالب :

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - بیانات آقای نخست وزیر و استرداد لایحه نظام وظیفه عمومی
- ۳ - اظهارات آقایان مهمل و ارحدی
- ۴ - موقع دستور جلسه بعد - ختم جلسه

(مجلس يك ربع ساعت پیش از ظهر بریاست آقای اسفندیاری تشکیل گردید)

صورت مجلس روز دوم مهر ماه را آقای (طوسی) منشی خواندند ++ ++

۱ - تصویب صورت مجلس

رئیس - در صورت مجلس نظری ایست ؟ (اظهاری اشد)

صورت مجلس تصویب شد .

۱ - بیانات آقای نخست وزیر و استرداد لایحه نظام وظیفه عمومی

رئیس - آقای نخست وزیر فرمایشی داشتید ؟

نخست وزیر - در جلسه گذشته مجلس شورای ملی موقمی

که باستحضار آقایان نمایندگان رسانیدم که حسب الامر اعلیحضرت همایونی سمت وزارت جنگ را نیز شخصاً بعهده گرفته ام متوجه شدم که علاوه بر مسئولیت کلی که از بدو

امر در امور مربوطه بوزارت جنگ داشته ام از این به بعد مسئولیت مستقیم مسائل دیگری را نیز که متضمن نکات دقیق تری است قبول کرده ام و از این رو مذاکرایی که در لایحه قانون نظام وظیفه میشد بیشتر مورد تأمل و دقت قرار دادم و پیش از پیش توجه بجزئیات کار را لازم شمردم و در ضمن مباحثات این نکته بنظرم رسید که در همه جا هر قانون ناچار باید واحد جامعی باشد که تمام دقائق آن باهم مربوط بوده و با مصالح عمومی کشور وفق بدهد و باین جهت لایحه قانون نظام وظیفه که چند ماه است در مجلس شورای ملی مورد

++ عین مذاکرات مشروح اود و یکمین جلسه از سیزدهمین دوره قانون گذاری (مطابق ۱۲ اوان ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)

اداره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

++ اسمای غالبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده است :

غالبین با اجازه - آقایان روحی - ملکراده آملی - فاطمی - مستشار .

غالبین بی اجازه - آقایان تولیت - دکتر ضیاء - شه دوست - فرخ - طالش - محبط لاریجانی - مشار - اکبر - امیر ابراهیمی - عطاء الله پالبری - یار احمدی - دبستانی - آصف - صادق وزیری - کامل ماکو .
دیر آمدگان بی اجازه - آقایان ابقوانی - بهمن اسفندیاری - خسرو شامی - نصر تیان - بودا تیان .

بحث قرار گرفته و يك شور آن در کمیسیون با توافق دولت و مجلس خاتمه یافته اگر در مورد يك یا چند ماده آن با شتاب زدگی و بدون رعایت تناسب و ربط آن با سایر مواد تصمیعی اتخاذ شود ممکن است سایر مواد را ناجور کند و یا آنکه قانون را از جنبه جامعیت بیندازد و باین مناسبت این عقیده را عیناً بسمع آقایان نمایندگان رسانیدم که اگر مجلس شورای ملی قانون را همین صورتی که لایحه آن پس از شور چند ماهه تدوین شده است و باین ترتیب باید تصویب کرد که جامع جمیع نظرهای مجلس و دولت است می پسندند هم المطلوب اما اگر آقایان نمایندگان تمیزی را در بعضی از مواد لایحه لازم دانند چون لایحه شور دوم خود را می گذارند دولت ناچار است بنا بمسئولیتی که دارد لایحه را استرداد و با مراعات نظریات مختلف لایحه جدیدی تقدیم کند تا در نتیجه اصلاح بعضی از مواد و باقی ماندن مواد دیگر صفت جامعیت از قانون سلب نشده باشد و چیزی از مصلحت کشور فوت نشود و بهمین جهت امروز هم با اطلاع مجلس میرسانم که لایحه قانون نظام وظیفه را استرداد مینمایم تا پس از مطالعه کامل هر چه زودتر بمجلس شورای ملی تقدیم شود و نظریات نمایندگان محترم با مطالعات دقیق دولت و اماً تأمین گردد.

اما مطلب دیگری که امیدوارم از بیان توضیحی در آن باب بگذرم اظهاراتی است که در جلسه گذشته مجلس شورای ملی از طرف بعضی از آقایان نمایندگان در غیاب اینجانب شده و موجب آن را بیانات سابق الذکر اینجانب قلمداد کرده اند باین مناسبت قبل از هر چیز باید بگویم که اگر اینجانب و همکارانم را از بند امر جز عزم راسخ بخدمتگزاری و حسن اعتماد عامه مشوق دیگری بقبول مسئولیت میباشد اینگونه اظهارات خلاف واقع و منافی اصاف حقاً موجب دل سردی و یأس میشد و ما را که بزعم خود بر خویشتمن فرض کرده ایم که در این هنگامه پر آشوب و دنیای پر خطر بنوع مدت و خالصاً محضاً آنچه روحاً و جسماً در حیطه توانایی داریم بصداقت و بی غرضی صرف حفظ مصالح مملکت کنیم و ادار باستغناء مینمود لکن من و همکارانم از روزی که

بر خاسته و دسته بندیها ایجاد شده است دوام این وضع را با مصلحت کشور و خیر عامه منافی دید (صحیح است) و از این جهت بود که در جلسه اخیر کمیسیون مجلس شورای ملی شخصاً شرکت نمودم تا متفقاً وجه جمعی بدست آوریم و طرح بهائی را برای تقدیم مجلس تهیه کنیم (صحیح است) استنباطی که آن روز از مذاکرات کمیسیون کردم این بود که نه اعضاء کمیسیون و نه سایر نمایندگان که در جلسه کمیسیون حضور یافته بودند نسبت بسنوات معافیت ترجیح بلا مرجح را نمی پسندند و اصولاً با پیروی از رسوم و قواعدی که از قرون دیرینه در ممالک متمدنه بمنزله شالوده نظام و نسق تلقی گردیده است همراهند و باین ترتیب در اصول و اساس مطالب هیچگونه اختلاف نظری فیما بین مجلس و دولت وجود ندارد (صحیح است) معنای وقتی که شنیده شد مطالبی را که این جانب در ضمن بحث و مشاوره در کمیسیون گفته ام چگونه تحریف کرده و از معنای واقعی آن منحرف نموده اند چیزی زائد الوصف دست داد من جمله بیان اینجانب را در کمیسیون راجع به اینکه هر کس از نظام وظیفه شکایتی دارد خوشت قبلاً بدولت رجوع کند و چنانچه تقاضای قانونی او را نشنود راه شکایت او بمجلس همواره باز خواهد بود اینطور تفسیر کرده اند که من خواسته ام بگویم مجلس شورای ملی مطلقاً شکایتی را از مردم نپذیرد و شاکتی را بخود راه ندهد بعلاوه موقعی که در کمیسیون ایراد کردند که اگر دولت دائره مشمولین را از هر طرف و بمقادیر مختلف هر چه بتواند محدودتر بکند عده سرباز از آنچه بالفعل اعتبار آن در بودجه وزارت جنگ پیش بینی شده است باضعاف مضاعف بالاتر خواهد رفت جواب من این بود که دولت و مجلس شورای ملی هیچگاه نباید از این معر که هولناکی که در دنیا برپا شده است غافل باشند و محافستی را که این ایام در هر آن برای عموم ملل در بردارد از یاد ببرند زیرا که با رضع فعلی عالم ممکن است در داخله کشور ما حوادثی روی دهد که برای رفع آنها و استقرار نظم و امنیت محتاج بعبه سرباز اضافی جویم بدیهی است در آن صورت دولت محل

پرداخت مخارج اضافی را به مجلس شورای ملی پیشنهاد خواهد نمود و لکن تهیه افراد کار کرده و مشق دیده کار يك روز و دوزوز نخواهد بود و پیش بینی آنرا از حالا باید کرد اما متأسفانه این جواب عادی و ساده سوء تعبیر شده و اینطور شایع گردیده است که من گفته ام دولت خیال اعلان بسیج عمومی دارد و میخواهد پانصد هزار تن را زیر اسلحه ببرد و برای جنگ آماده سازد در صورتیکه این جانب مطلقاً چنین بیانی نکرده و چنین خیالی را هم نکرده ام (صحیح است) و بدیهی است این شایعات جز مشوب ساختن اذهان و پریشائی افکار نمری نخواهد داشت و وجهاً من الوجوه یا حقیقت واقع سازش ندارد (صحیح است) جوانان فاضل کشور که البته بخوبی قدر خدمتگزاری بمملکت را بایست پا ک می دانند یقین داشته باشند که دولت هیچگاه صلاح مملکت و خیر آنها را از نظر دور نخواهد داشت (صحیح است) و عامه مردم نیز باید بدانند که دولت نمی تواند دقیقه از وظیفه خود غفلت کند و آبی از تحفظات نظم و تهیه وسائل امنیت و تأمین آذوقه و ارزاق غافل بنشیند (صحیح است) و زیر بار تحمیلات ناحق اشخاص برود و میدان را برای اشخاصی که حق را باطل و باطل را حق جلوه بدهند باز بگذارند. من و همکارانم سستی و بی عزمی را مطلقاً بخود راه نخواهیم داد و اختیارات قانونی خود را عاقل نخواهیم گذاشت و بگفته کسانی که برای پوشانیدن اغراض باطنی همواره دنبال بهانه میگردند وقتی نخواهیم گذاشت و باستظهار عامه مردم و بزرگان قوم و نمایندگان ملت که همه متوجه باریکی موقع و سختی اوضاع میباشدند و عواقب وخیم عدم ثبات و انزاعل حکومتهارا از خاطر دور نمی دارند و بخوبی دریافته اند که دولت در انجام وظایف خود شبانه روز گرفتار چه مرارت و مشکلاتی است در عزم خود بندا کاری و ایستادگی راسخ نمیشویم (صحیح است) ما بخواست خداوند در بای طوفانی این جنگ جهانی که از تلاطم بیفتد و ساحل نجات در افق ظاهر شود و این تقار و تقاضت ها که بیشتر آن از متساعب و مصائب برخاسته است خود بخود

فرو نشیند و دوران بگمانگی و وداد از نو در دنیا شروع شود. بدیهی است مادام که اوضاع بحال عادی برنگشته و نظم و آرازش استقرار کامل نیافته است باید اساس حکومت قوی و محکم و اعمال دولت در هر جا نافذ و مؤثر باشد و بمباراة آخری دولت در حدود قانون قادر و فعال باشد نه ضعیف و منفعل (صحیح است) این است رویه دولتی که بتواند در مقابل مجلس و ملت بوظایف مسئولیت عمل کند و با آسایش خیال و اطمینان بدوام هر محفل و مشکلی را در حدود امکان از مملکت دور کند و در مقابل وجدان و افکار بیکدام و سرفراز گردد (صحیح است)

۳ - بیانات آقایان معادل و اوحدی

رئیس - آقای معادل :

معادل - یکی از معایب حکومت گذشته که دامنگیر کشور ما شده بود و هنوز هم در آتش آن میسوزیم همین نقص بود که و کلاه وزراء و بسندگان جرایم و ملت را از ورود سیاست و از دخول بصحنه سیاست منع کرده بود و تقریباً همه از این کار تارک شده بودیم. جلسه گذشته مجلس شورای ملی تقریباً یک حرکتی داشت نظیر همان حرکاتی که باید یک حکومت مستقل و یک حکومت دموکراسی و یک حکومت مشروطه داشته باشد یعنی مذاکرات و وزراء با نمایندگان ولی سوه افهامی که ایجاد شد برای این بود که ما تارک شده بودیم در این موضوع و سوء تعبیراتی که در اطراف این مذاکرات شده بود نتیجه همین اصل بود بسیار خوب اتفاق افتاد که آن جلسه تشکیل شد و آن مذاکرات بعمل آمد که در نتیجه آن امروز رئیس محترم دولت این بیانات را در پشت این تریبون کردند اولاً تشکیل خود آن جلسه برای آقایان قوام السلطنه و آن اظهاراتی که شده بود یکی از افتخارات ایشان است که در عصر زمامداری ایشان این نوع جلسات تشکیل شده و این حرفها زده شده است (حرفهایی که بیست سال زده نشده بود) و امروز هم باز ایشان مفتخر و سرفراز هستند که در پشت این تریبون این صحبتها را که ملت ایران نشنیده این حرفها بود زدند و گفتند و خوشبختی است که این حرفها از

دهان ایشان بیرون آمد. مجلس شورای ملی با ۱۰۹ رأی از ۱۱۶ رأی که تقریباً میشود کفایت اکثریت قریب باتفاق است بایشان رأی اعتماد داد و نمایندگان مجلس بر این افکار و عقاید خودشان باقی هستند (صحیح است) و پشتیبان دولت هستند (صحیح است) و دولت بانگاه آراء نمایندگان مجلس شورای ملی و مجلس که مظاهر افکار عمومی و مرکز نقل مملکت است در تمام مملکت نفوذ و قدرت دارد و بخوبی خواهد توانست بر تمام مشکلات فائق بیاید (صحیح است) این مذاکراتی که امروز اینجا فرمودند آقای نخست وزیر البته شایسته شأن ایشان و شأن کابینه ایشان که یک حکومت ملی است هست و جز این هم نمایندگان انتظاری نداشته اند. بنده دیدم که اکثر آقایان رفقا اجازه گرفته اند که صحبت کنند ولی خیال میکنم بهترین صحبت هائی که ما بایستی بکنیم همین وثیقه هائی بود که ایشان دادند و همین صحبت هائی بود که کردند و خاطر ما و خاطر ملت را مطمئن میکنند (صحیح است) باین جهت بنده تصور میکنم که آقایان اجازه بفرمایند وارد کار بشویم و جبران کنیم این دو جلسه ما را بکار و دیگر در این باب صحبت نکنیم.

رئیس - آقای اوحدی :

اوحدی - تمام آقایان نمایندگان محترم مسبوق هستند که بنده جزء مخالفین قانون نظام وظیفه سال ۱۳۱۷ از اول مذاکرات این لایحه اصلاحی بودم تا بحال و حتی در یکروز بعضی از مواد قانون ۱۳۱۷ را برای آقایان خواندم و از آقایان درخواست کردم که اگر قانون نظام وظیفه مورد تصویب باید واقع بشود آن صدو بیست و شش ماده دیگر که جزء مواد اصلاحی بیست آنها هم بیاید به مجلس و همه تصویب شود این را البته آقایان فراموش نکرده اند و بنده معتقد بودم که جریان این قانون نظام وظیفه باین سهولت انجام نمیشود و عقاید در اطراف نظام وظیفه متشتت است و زیادی پیشنهادات بهترین دلیل است برای نظریات مختلفه ای که آقایان در اطراف قانون نظام وظیفه داشتند. یکی دیگر از نظریات بنده و آقای مؤید احمدی و عدده از آقایان دیگر این بود که قانون

۱۳۰۴ نظام وظیفه مطرح بشود و هر گونه اصلاحی در اطرافش باید بشود همان بشود و کسی دیگر هم در اطراف این قانون دیگر صحبت نکنند و مواد بد آن قانون که در آن موقع ما توانستیم عریض حقه خود را پیش ببریم یکی و دوتا و سه تا و چهار تا نیست زیاد است و بنده شخصاً در یکی از مواقعی که خدمت آقای نخست وزیر رسیدم از نقطه نظر علاقمندی ایشان به قوانین موضوعه مملکتی عرض کردم که این قانون از طرف وزارت جنگ سابق به مجلس آمده و مواد بدی دارد به بنده فرمودند کدام است آن مواد؟ عرض کردم فوراً تلفون را برداشتمند و آقای ریاضی را خواستند در پشت تلفون آقای ریاضی از کمیسیون مجلس آمدند پشت تلفون بهشان اظهار کردند که اوحدی راجع به نظام وظیفه و قانون نظام وظیفه این ایرادات را دارد و بنظر من درست میآید ارفاق کنید این بیاناتی بود که با حضور خود بنده شد بعد هم باتفاق آقای دکتر طاهری و آقای ملک مدنی باز خدمتشان رسیدیم و مواد بد قانون نظام وظیفه را بایشان خاطر نشان کردیم ایشان قول دادند که خودشان تشریف بیاورند در کمیسیون و در اطراف آن قانون به بینند چکار باید کرد که صلاح مملکت باشد و آنچه لازمه ارفاق است شده باشد باین جهت تشریف آوردند نهایت در آن جلسه روی کلیات صحبت شد بنابراین این رویه ای را که امروز اتفاق افتاد در استرداد این لایحه که دقت بیشتری در این قانون بشود بهترین قدمی بود که آقای نخست وزیر در این مجلس برداشتند حالا اگر یک قدری طول بکشد بنده انتظار دارم با آن نظر ارفاقی که خودشان نسبت به جامعه دارند و با آن نظر اصلاحی که نسبت بقوانین دارند البته اینقدر راضی نخواهند شد طول بکشد و مردم هم معطل بشوند (نخست وزیر - خیر طول نخواهد کشید و خیلی

۴ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

جمعی از نمایندگان - ختم جلسه

رئیس - اجازه می فرمائید جلسه را ختم کنیم (صحیح است) جلسه آتی به روز سه شنبه هفتم مهر ماه سه ساعت پیش از ظهر دستور توابع موجوده.

مجلس نیمساعت بعد از ظهر ختم شد

رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری